

i hur Bibeln (till exempel Hes. 37) läses för att skapa en syn på det bibliska Israel som tätt sammanknutet med den moderna staten och där vi förstås vara inne i en tid av förberedelse innan Jesu återkomst.

Det fjärde kapitlet, "Ambivalent Love: Christian Zionists on Jews and Judaism", sätter fingret på den inneboende teologiska paradoxen i den kristna sionismens relation till det judiska. Å ena sidan beskrivs den oerhörda fascinationen och kärleken till allt judiskt som en källa av välsignelse och ersättningsteologi avvisas skarpt med hänvisning till Rom. 11. Å andra sidan finns det en ambivalens till liberala (religiöst och moraliskt) judars plats i Guds plan. Ytterligare en viktig paradox som Shapiro visar på är synen på evangelisation – det judiska folket ses som förbundsfolket och är värda att älska, men utan en tro på Jesus så ses de inte som frälsta, vilket resulterar i att den "perfekte juden" utifrån ett sionistiskt perspektiv är den messianske juden.

I det följande kapitlet, "Jewish and Christian Responses to Christian Zionism", vänder sig Shapiro från hur kristna sionister själva balanserar mellan och i judisk-kristna relationer, till hur andra relaterar till dem. Från judiskt perspektiv beskrivs ambivalensen med hjälp av både ledande rabbiner och lekmän, att vilja hålla sig borta från den utgjutna kärleken från de kristna, till hur vissa ortodoxa judar väljer att omfamna kristna sionister för ett gemensamt ökat stöd för staten Israel. Den kristna responsen beskrivs riktigt som mycket komplicerad och mångfasetterad utifrån komponenter som de judiska rötterna, den antijudiska kyrkohistorien, muslimsk-kristen dialog och de palestinska kristna.

Kapitel sex, "I Walk the Line: Navigating the Jewish-Christian Border", tar sin utgångspunkt i argumentet att kristen sionism befinner sig i ett "mellanrum" samtidigt som det finns en tydlig gräns för när "man har gått för långt". Shapiro lyfter upp två exempel där ledare från sina egna kretsar anses ha gått över gränsen: Pastor John Hagees som förordar att det judiska folket inte behöver Jesus utan har en egen frälsningsväg (så kallat "dual covenant error") och rabbin Shlomo Riskin som talar "för positivt" om rabbinen Jesus. För att ytterligare illustrera det finurliga kapitelnamnet väljer Shapiro att pålysa den diskussion och oro hon mött under fältarbetet kring "hur mycket judisk det är okej att vara" och belyser så fenomenet med "Jewish wannabes".

I kapitlet "Mapping the No-Man's Zone" tecknas kortfattat porträtt av tre andra rörelser: Noakider, efraimiter och den messianska judendomen. Kristen sionism har ett ambivalent flörtande förhållande till alla dessa rörelser, som bland annat finns i Israel, då även de tydligt befinner sig mellan det judiska och det kristna.

I det avslutande kapitlet, "Conclusion: Ripping Off the Torah", hamrar Shapiro fast att kristen sionism har socio-religiösa implikationer då det skapar relationer

mellan judar och kristna. Sionism handlar inte enbart om stöd för staten Israel, utan än mer om basala frågor om identitet och (flytande) gränser mellan religionerna.

Då Shapiro själv är ortodox judinna som forskar på evangelikala kristna samt är chef för *Galilee Center for Studies in Jewish-Christian Relations* är det kanske inte konstigt att hon själv har lärt sig att navigera mellan det judiska och kristna. Eller som hon själv hanterar reflexiviteten:

I was myself subjected to all sorts of questions including why I still lived in Canada (we changed that in 2008 when I no longer had a good answer, so we moved to Israel), why I cover my hair (still do), and why I don't believe in Jesus (still don't). (s. 30)

Shapiro har än en gång levererat balanserad forskning av ett religiöst fenomen, förpackad i ett (nästan alltid) nyanserat språkbruk. Beskrivningen av den komplexa kristna sionismen må vara bred, men lämnar samtidigt läsaren med en önskan om mer; vissa förtydliganden, mer detaljer, mer teori och mer empiri, vilket kan tjäna som idéer på vidare forskning. Jag kan varmt rekommendera den här boken.

Jennifer Nyström,
Doktorand, Lund

Rupert Shortt, *God Is No Thing. Coherent Christianity*. London: Hurst & Company, 2016. 122 sid.

Under 2016 har den så kallade badhusdebatten tagit ny fart. Kvinnor av företrädesvis muslimsk kulturell härkomst uttrycker en önskan om att få några timmar i veckan då endast kvinnor har tillträde till bassängen. Med ens fylls medierna med kraftfulla reaktioner. Debattörer från höger till vänster motsätter sig starkt att offentliga badhus ska ge efter för religiöst motiverad könssegregering. I mer fridfull ton rapporterar en av de stora dagstidningarna samtidigt att det nyrenoverade Åkeshovs badhus i Bromma nu inrättat speciella omklädningsfaciliteter för transsexuella och personer som inte vill definiera sitt kön som manligt eller kvinnligt. Ingen ifrågasätter legitimiteten i att denna grups speciella behov tillgodoses.

Hur kommer det sig att reaktionen blir så stark i det förra fallet och uteblir i det senare? Svaret stavas med all sannolikhet *religion*. I svensk offentlighet väcker religion i allmänhet och islam i synnerhet negativa associationer. Lyssnar man till många av de muslimska kvinnor som efterfrågar separata badtider finner man dock att religionen spelar en sekundär roll. Det är i stället frågan om kroppslig integritet som står i förgrunden. Precis som för de transpersoner som önskar separata omklädningsrum.

Badhusdebatten är ett av många exempel på hur religion i dag punktmarkeras på ett sätt som överskyller mer komplexa strukturer. Inte bara i Sverige utan i Europa överlag märks en tilltagande kulturell språkförbistring så snart det handlar om religion, en situation som knappast hjälpts av den kategoriska och ofta fördomsfulla religionskritik som under senare år framförts av nyateismens härolder. Mot denna bakgrund är Rupert Shortts lilla skrift *God Is No Thing: Coherent Christianity* ett välkommet bidrag. Shortt är ett välbekant namn i brittisk offentlighet, sedan år tillbaka religionsredaktör på anrika *Times Literary Supplement* och författare till en rad populärvetenskapliga böcker om teologi och religion.

Hans nya bok har en polemisk udd riktad mot just nyateismen. Men den ska därmed inte förväxlas med alla försök som under senare år gjorts att skriva kritiska repliker till Richard Dawkins och hans gelikar, repliker som sin apologetiska iver ofta varit lika förenklande och missionerande som Dawkins själv. Shortts ärende är förvisso apologetiskt, men han är inte intresserad av att förenkla och än mindre av att missionera. Han slår inledningsvis fast att han finner såväl ateism som agnosticism vara fullt rimliga livsåskådningar. Det han finner mindre rimligt är nivån på den nyateistiska kritiken av religionen, vilken i hög utsträckning riktar sig mot karikeringar och därigenom förstärker redan existerande polariseringar i samhället. Vill man ringa in Shortts ärende handlar det helt enkelt om att ge religionens häcklare en chans att bli bättre insatta i det de kritiserar. Nu begränsar sig Shortt till den kristna teism han själv bekänner sig till, men boken utgör samtidigt ett mer övergripande argument för att religiösa traditioner är betydligt mer komplexa än vad mycket nutida religionskritik gör gällande.

Ett av de mer tröttsamma dragen i den nyateistiska kritiken är tendensen att behandla religionen som bristfällig vetenskap. Sålunda ägnar Shortt ett första kapitel åt att "rätta till kompassen", att påminna om att kristen tro för de flesta som säger sig ha en sådan inte handlar om ett antal försanthållanden om tillvarons beståndsdelar, utan om en livslång relation, en känsla av att tillhöra ett större sammanhang. Med detta sagt är han inte ute efter att racka ner på teoretiska reflektioner kring Guds existens och människans plats i skapelsen. I ett andra kapitel går han sålunda igenom grunddragen i klassisk kristen gudslära och visar samtidigt på diskrepansen till den gudsbild som ställs upp i den nyateistiska kritiken. Därefter riktar han åter blicken mot den andliga praktiken och påminner om att även de mer abstrakta aspekterna i den kristna tron bara äger mening som levd sanning. Så förlorar exempelvis tron på Kristi uppståndelse hela sin lyster om den reduceras till ett stumt försanthållande av en händelse i det förflutna i stället för att vara ett dynamiskt skeende i den troendes liv.

Shortt avslutar med att ge sig i kast med det mer kniviga kapitlet om religionen i offentligheten. Ofta är det här den mest hårdkokta kritiken kommer. Religionen anklagas för att generera våld, för att förvärra klimatkrisen och för att vara misogyn och homofobisk. Detta är också den kritik som det är svårast att värja sig mot, av det enkla skälet att det ligger en hel del i den. Det är ingen hemlighet att delar av den rysk-ortodoxa kyrkan understödjer Putins repressiva regim eller att högerkristna lobbygrupper i USA aktivt försöker progressiv miljöpolitik. Att såväl patriarkala strukturer som fördomar mot HBTQ-personer frodas i många kristna miljöer är också ett välbekant faktum.

En av de stora förtjänsterna med Shortts bok, till skillnad från mycket annan apologetisk litteratur, är att han inte försöker skyla över att många kristna bidrar till att ge bränsle åt kritiken. Men detta är givetvis inte hela bilden, vilket den mer aggressiva religionskritiken försöker ge sken av. Man finner gott om kristna grupper på frontlinjen vad gäller både miljöfrågor, feminism och HBTQ. Sanningen är helt enkelt att skillinjerna mellan olika värderingar och attityder sällan går mellan religiösa och sekulära människor eller mellan olika religioner. Snarare skär de tvärs igenom. Det är dessa mer komplexa linjer vi behöver bli medvetna om för att kunna navigera i ett alltmer mångkulturellt samhälle. Shortt erbjuder här en utmärkt startpunkt.

*Jayne Svenungsson,
Professor, Lund*